

**Принципите за независимост на съдебната власт,
приети от Конференцията на председателите на върховни съдилища
от Централна и Източна Европа**

**Бриуни, Хърватия
14 октомври 2015 г.**

ВЪВЕДЕНИЕ

Конференция на председателите на върховни съдилища от Централна и Източна Европа

Изложението на принципите за независимост на съдебната власт бяха подписани в Бриуни, Хърватия, от участващите председатели на върховни съдилища през 2015 г. по време на Конференцията на председателите на върховни съдилища от Централна и Източна Европа („Конференцията“).

Конференцията е самоиздържаща се организация, чиито членове са председателите на върховните съдилища, които ръководят съдебните власти на 23 нации от Балтийско море до Кавказ, включително от Балканския полуостров. Тя се провежда ежегодно в една от представените държави, за да насочи вниманието към много общи предизвикателства пред председателите за подобряване на съдебната власт в техните държави, включително повишаване на съдебната независимост, засилване на интегритета и отчетността, подобряване на съдебното управление, борба с корупцията и изграждане на обществена подкрепа към съдилищата.

Конференцията произхожда от Кръглата маса за съдебен интегритет, която се проведе през 2007 и 2010 г. в Прага, Чешката република, в Института за правни инициативи в Централна и Източна Европа (СЕЕЛІ) и в която се включиха участници от много върховни съдилища от региона. Първата официална конференция на председателите се проведе в Института СЕЕЛІ през 2011 г. и след това във Върховния съд на Албания (2012 г.), Черна гора (2013 г.), Грузия (2014 г.) и Хърватия (2015 г.).

ПРЕДГОВОР

Изложението на принципите за независимост на съдебната власт, подписани от участващите председатели в Конференцията на председателите от Централна и Източна Европа в Бриуни, Хърватия, на 14 октомври 2015 г., представлява кулминацията на тригодишната работа на Конференцията.

Изложението от Бриуни потвърждава основните принципи на съдебната независимост и интегритет и добавя към съществуващите международни и регионални инструменти, че зачитането на действителната съдебна независимост, институционална и индивидуална, е необходимо за успешното функциониране на съдебната власт съгласно принципа на върховенство на правото. Принципите от Бриуни са израз на непоколебимото обвързване на председателите от Централна и Източна Европа към върховенството на правото и споделянето на разбиранията за съдебната независимост.

Бранко Хрватин –
председател на
Върховния съд на Хърватия

Институтът CEELI има честта да подпомага работата на Конференцията на председателите на върховни съдилища от Централна и Източна Европа от нейното начало през 2011 г., което бе предшествано от две кръгли маси за съдебен интегритет, проведени в Института през 2007 и 2010 г. Самата конференция официално бе проведена в Прага, в института CEELI, с подкрепата на Държавния департамент на САЩ и Върховния съд на САЩ със специалното участие на председателя на Върховния съд Джон Робъртс, който присъства на първата конференция и върховния съдия Сандра Дей О'Конър. В момента Конференцията е самоиздържащ се орган, като се провежда ежегодно в една от представените държави и предоставя възможност на председателите да обсъждат общи предизвикателства, да споделят идеи и да работят за намиране на решения. Институтът CEELI продължава да предоставя насоки и опит на Конференцията чрез усилията на членовете на Управителния съвет на Института – съдия Джон М. Уокър, бивш председател на Апелативния съд на САЩ за втори съдебен окръг. Съдия Уокър се подпомага от съдия Клифърд джей Уолъс, бивш председател на Апелативния съд на САЩ за девети съдебен окръг, чийто изключителен опит включва изграждането на подобна конференция за държави от Азия и Пасифика. Дватама съдии, които са много активни в развитието на върховенството на правото, имат важна роля в подпомагането и съветването на Конференцията от името на Института.

Институтът CEELI е благодарен, че има възможност да подпомага публикуването и разпространението на Изложението на принципите за независимост на съдебната власт от Бриуни – важен принос на Конференцията на председателите от Централна и Източна Европа за разпространение на съдебната независимост и интегритет при спазване на върховенството на правото. Изложението от Бриуни ще се присъедини към Изложението от Пекин за Принципите на независимостта на съдебната власт – подобно усилие, предприето от Конференцията на председателите от Азия и Пасифика през 1995 г.

Принципите от Бриуни поставят четири важни цели, които следва да бъдат постигнати от всяка съдебна власт и служат като вдъхновение на отделните съдии за значимостта на тяхната работа. Принципите също така поставят ясни цели в отношенията между съдебната власт и законодателната и изпълнителната власти, както и между съдебната власт и медиите. В по-общ план, Принципите служат за обучение на националните управляващи органи и обществото като цяло за ролята на съдебната власт и за ключовата функция на съдебната независимост в осъществяването на тази ѝ роля. По този начин Принципите ще допринесат за изграждането на обществено уважение към съдебната власт и нейните съдии и ще предоставят основополагаща подкрепа за продължаване на развитието на върховенството на правото.

Christopher Lehmann –
изпълнителен директор
на Института CEELI

ПРЕАМБЮЛ

КАТО СЕ ИМА ПРЕДВИД, че Международният пакт за граждански и политически права гарантира, че всички лица следва да имат достъп до компетентен, независим и безпристрастен съд за разрешаване на граждански дела или наказателни обвинения;

КАТО СЕ ИМА ПРЕДВИД, че Всеобщата декларация за човешките права предвижда, че всички лица са равни пред закона и се ползват с еднаква защита от закона;

КАТО СЕ ИМА ПРЕДВИД, че конгресът на ООН за Предотвратяване на престъпленията и отношението към правонарушителите, че независимостта на съдебната власт следва да бъде гарантирана от държавата и да бъде заложена в Конституцията или в закон на държавата;

КАТО СЕ ИМА ПРЕДВИД, че Европейската конвенция за правата на човека изисква всички подписали страни да гарантират на всеки в рамките на тяхната юрисдикция правото на живот, свобода, сигурност и други права и свободи, посочени в Част I на Конвенцията, включително правото на справедлив процес от независим и безпристрастен съд, създаден в съответствие със закона;

КАТО СЕ ИМА ПРЕДВИД, че Консултативният съвет на европейските съдии подчертава в своите становища, че съдебната независимост е основно изискване за поддържането на справедливостта;

КАТО СЕ ИМА ПРЕДВИД, че тези права са също така защитавани от други регионални инструменти и конституциите, указите, спогодбите и взаимното разбирателство между участващите държави;

КАТО СЕ ИМА ПРЕДВИД, че съдебната независимост не е привилегия на съдебната власт, а задължение, което произтича от всяко индивидуално право на безпристрастен съд;

КАТО СЕ ИМА ПРЕДВИД, че изпълнението и защитата на всички права зависи от съществуването на компетентен, независим и безпристрастен съд,

СЛЕДВАЩИТЕ ПРИНЦИПИ установяват стандарти както за независимостта на съдебната власт, като един от трите клона на държавната власт, така и за независимостта на отделните съдии. Тези принципи представляват пълно обвързване на Конференцията на председателите от Централна и Източна Европа към върховенството на правото и са предназначени да ръководят отделния съдия при изпълнението на значимите съдебни отговорности, да подпомагат съдебната власт при саморегулирането, да установят основа за диалог между трите клона на държавната власт и да засилят общественото доверие и уважение към съдебната власт.

НЕЗАВИСИМОСТ НА СЪДЕБНАТА ВЛАСТ

1. Съдебната власт е институция от най-висока степен във всяко общество.
2. Всеобщата декларация за човешките права (чл. 10), Международният пакт за граждански и политически права (чл. 14(1)) и Европейската конвенция за правата на човека (чл. 6(1)) посочват, че всяко лице има право на справедливо

и публично изслушване от компетентен, независим и безпристрастен съд, създаден в съответствие със закона. Независимата съдебна власт е задължителна за изпълнението на това право.

3. Независимостта на съдебната власт изисква:
  - a) Съдебната власт следва да разрешава въпросите, поставени пред нея в съответствие с нейната безпристрастна преценка на фактите и нейното разбиране за правото без неуместно влияние, пряко или косвено, от какъвто и да е източник;
  - b) Независимостта принадлежи както на съдебната власт като институция, така и на всеки отделен съдия по отношение на дело, разпределено на съответния съдия; и
  - c) Никой съдия не може да се произнесе правилно по дело от страх или в очакване на полза от какъвто и да е източник или в резултат на каквото и да е неправомерно влияние.
4. Поддържането на независимостта на съдебната власт е основополагащо за постигане на нейните цели и точното изпълнение на нейните функции в едно свободно общество, съблюдаващо принципа за върховенство на правото.
  - a) Съдиите следва да демонстрират и насърчават високи изисквания за юридически познания и поведение в зала, с цел да засилят общественото доверие в съдебната власт, което е от основно значение за поддържането на независимостта ѝ;
  - b) Безпристрастността и усещането за безпристрастност са основополагащи при надлежното изпълнение на служебните функции на съда. Те се отнасят не само до самото решение, но и до процеса на вземане на решението.
5. Независимостта на съдебната власт и на съдиите следва да бъде гарантирана от държавата и посочена в Конституцията, на най-високо нормативно ниво в държавата. По-специфични правила следва да бъдат предвидени на законодателно равнище.
6. Задължение на институциите на държавата е да зачитат и съблюдават надлежните цели и функции на съдебната власт.
7. В процеса на вземане на решение задължение на съдията, упражняващ самостоятелно компетентност, или съдиите, когато действат колективно, е да произнесе съдебното решение в съответствие с член 3 (а) и не следва да бъде обект на намеса или влияние, от който и да е съдия, на когото съответното дело не е разпределено, Висшия съдебен съвет, Министерството на правосъдието или който и да е друг правителствен служител или институция, с изключение на това, че съдебното решение може да бъде обжалвано пред друг съд. Съдебната власт следва да упражнява своята компетентност в съответствие с Конституцията и законите. Държавата следва да осигури процедури и средства за защита на съдебната независимост, включително и санкции спрямо тези, които се опитват да оказват въздействие върху съдии, извън законния съдебен процес.
8. Съдиите следва да поддържат интегритетът и независимостта на съдебната власт и да печелят доверието на хората, като избягват неуместно поведение във всички техни официални и лични дейности.
9. Доколкото съответстват на задълженията им като членове на съдебната власт, съдиите, както другите граждани, имат право на свобода на изразяване, убеждения, сдружаване и събрания, с изключение на това, че съдиите трябва да се въздържат от политическа дейност.

10. Съдиите са свободни, при спазване на приложимото право, да образуват и да се присъединяват към обединения на съдиите за представляване на техните интереси и насърчаване на тяхното професионално обучение и предприемане на други действия за защита на тяхната независимост, както е уместно.

ЦЕЛИ НА СЪДЕБНАТА ВЛАСТ

11. Целите и функциите на съдебната власт включват:

- a) Да гарантира, в рамките на подходящите граници на съдебната функция, че всички лица са в състояние да живеят сигурно под върховенството на закона в общество, което е регулирано от закон;
- b) Да насърчава в разумни граници на съдебната функция, съблюдаването и спазването на човешките права;
- и
- c) Да прилага правото безпристрастно спрямо физическите и юридическите лица и между физическите и юридическите лица и държавата.

НАЗНАЧАВАНЕ НА СЪДИИТЕ

12. За да има възможност съдебната власт да постигне своите цели и да упражнява своите функции, е от съществено значение съдиите да бъдат избирани според техните заслуги въз основа на доказана компетентност, интегритет и независимост.
13. Методът на назначаване на съдии следва да бъде такъв, че да се гарантира назначаването на лица, които са най-добре квалифицирани за съдебната длъжност. Той трябва да осигури предпазни мерки срещу неправомерни влияния, които се вземат предвид, за да се назначават само компетентни, почтени и независими лица.
14. При избора на съдии не трябва да има никаква дискриминация на основа раса, цвят на кожа, пол, религия, политически или други мнения, националност или социален статус, семейно положение, сексуална ориентация, собственост, раждане или статус, освен изискването, че кандидатът за съдебна длъжност следва да бъде гражданин на съответната държава, което не следва да се счита за дискриминационно.
15. Повишаването на съдиите следва да се основава на обективна преценка на фактори като компетентност, интегритет, независимост и опит.
16. Процесът на подбор, назначаване и повишаване на съдиите следва да бъде прозрачен. За да гарантира прозрачността на изборния процес, законът следва ясно да определя процедурите и обективните критерии за подбора на съдиите.

НЕСМЕНЯЕМОСТ

17. Съдиите следва да имат сигурност относно своята несменяемост. Мандатът на съдиите следва да бъде адекватно гарантиран от закон. Използването на изпитателен срок при процеса на назначаване не препоръчителен, а там където съществува, той следва да бъде ограничен във възможно най-голяма степен. Съдия в изпитателен срок разполага със същите защиты, привилегии,

имунитети и индивидуална независимост, както и съдия, който не е на изпитателен срок.

18. Препоръчва се всички съдии, които упражняват една и съща компетентност, да се назначават за срок до достигането на определена възраст.
19. Съдиите следва да бъдат обект на ранно пенсиониране само по тяхно искане и обект на отстраняване от длъжност само при доказана неработоспособност, осъждане за престъпление или друго сериозно лошо поведение, което прави съдията негоден да изпълнява длъжността съдия. Произнасянето по делото по същество, въз основа на приложението на закона от съдията, не следва да води до отстраняване, дори и решението на съдията да е било грешно, непопулярно или неблагоприятно за правителствени служители или институции. Подходящото средство за защита на тези, които са недоволни от решението, е да го обжалват съгласно закона.
20. Съдиите, които са председатели на отделения, не следва да бъдат отстранявани като председатели по решение на съдия или други съдии в рамките на отделението, когато решението е грешно, непопулярно или неблагоприятно.
21. Където процедурите по отстраняване на съдия чрез гласуване от народа не са приложими, тези процедури следва да бъдат под контрола на съдебната власт.
22. Когато се иска съдия да бъде отстранен, съдията трябва да има право на подходящо известие и на пълно и справедливо изслушване. Никой съдия не следва да бъде наказван или отстраняван за съдебни действия, освен за груба небрежност или умишлено неспазване на закона.
23. Ако законът предвижда оценка на работата на съдиите, подобно оценяване следва да зачита съдебната независимост. Съдиите могат да бъдат оценявани, като се посочват сферите, в които те могат да подобряват своето развитие и да се посочи кой следва да бъде повишен. Оценка не следва да бъдат заблуждаващи или използвани като претекст за освобождаване на съдия.
24. Всяка процедура по налагане на дисциплинарни мерки, временно отстраняване или освобождаване от длъжност следва да бъдат в съответствие с предварително установени стандарти за съдебно поведение и да бъдат прозрачни.
25. Освен с цел да се осигури точното и навременно решаване на делата, никой съдия не следва да бъде преместван от компетентни органи, отговорни за администрирането на съдебните услуги, от една юрисдикция или функция към друга без съгласието на съдията.
26. Ако компетентен орган, отговорен за ръководството на съдебната система, е съдебен съвет или сравним на него орган, този съвет или орган следва да бъде съставен в мнозинството си от съдии.

СЪДЕБНИ УСЛОВИЯ

27. Съдиите следва да получават възнаграждения, съизмерими с тяхната професия и отговорности, и да им се предоставят подходящи срокове и условия за изпълнение на работата. На съдиите следва да се предоставя подходящо обучение. Съдиите също трябва да разполагат с подходящи условия за работа, които отразяват важността на върховенството на правото в обществото. На съдилищата следва да бъде осигурен достатъчен брой

съдии и подходящо квалифициран помощен персонал. Възнаграждението на съдиите следва да бъде защитено от намаления от специално законодателство. Следва да съществуват гаранции за поддържане на разумно възнаграждение за съдиите в случай на неработоспособност, както и за заплащане при пенсиониране, което ще съответства с нивото на тяхното заплащане, докато са на служба. Възнаграждението и условията на работа на съдиите не следва да се променят в ущърб на съдиите по време на техния мандат, освен в случай на извънредни икономически или бюджетни обстоятелства.

28. Без страх от каквито и да е дисциплинарни процедури или каквото и да е право на обжалване или компенсация от държавата в съответствие с националното право, съдията следва да се ползва с личен имунитет от граждански иски и имунитет от заплащане на обезщетения, основани на твърдения за неправомерни действия или бездействия при упражняване техните съдебни функции. Никой съдия не следва да бъде обект на наказателни процедури за престъпно поведение, без оттегляне или писмен отказ от съдебния имунитет. Въпреки това, тъй като никой съдия не е над закона, когато съдия предприеме престъпно поведение, писменият отказ от неговия имунитет следва да бъде налице.

ЮРИСДИКЦИЯ

29. Съдебната власт следва да има компетентност по всички въпроси от съдебен характер и изключителни правомощия да решава дали даден въпрос, подаден за неговото решение, е в рамките на нейната компетентност, така както е определена по закон.

СЪДЕБНА АДМИНИСТРАЦИЯ

30. Председателите на съдилища следва да нямат изключителна компетентност да вземат административни решения, които могат да окажат влияние върху независимото отсъждане на определени дела. Разпределението на делата на съдиите следва да бъде на случаен принцип или на базата на ясни, обективни и прозрачни критерии, предварително определени от съдиите в съда.
31. Основната отговорност за съдебната администрация, включително назначаването, надзора и дисциплинарния контрол на административния персонал и помощния персонал, трябва да се поема от съдебната власт или от компетентен орган, в който съдебната власт има мажоритарно представителство или по друг начин има ефективна роля.
32. Бюджетът на съдилищата следва да бъде подготвен от съдилищата или от компетентни власти в сътрудничество със съдилищата или съдебните органи, като се вземат предвид нуждите за независимост на съдебната власт и нейната администрация. Предвидената сума следва да бъде достатъчна за всеки съд да функционира, без да се налага работна натовареност на отделните съдии, която да накърни бързото и ефективно правораздаване.

ОТНОШЕНИЕ СЪС ЗАКОНОДАТЕЛНАТА И ИЗПЪЛНИТЕЛНАТА ВЛАСТИ

33. Законодателните и изпълнителните правомощия, които могат да повлияят на съдиите в тяхната длъжност, тяхното възнаграждение или условия или техните ресурси, не трябва да се използват така, че да застрашават или да оказват натиск върху определен съдия, конкретни съдии или съдебната система като цяло.
34. Органите на изпълнителната власт не следва да предлагат стимули или облаги на съдиите, нито подобни стимули или облаги следва да бъдат приемани от съдиите, ако подобни действия могат да окажат влияние върху изпълнението на тяхната съдебна функция.
35. Органите на изпълнителната власт следва постоянно да гарантират сигурността и физическата защита на съдиите и техните семейства. Тези мерки включват защита на съдилищата и на съдиите, които могат да бъдат или са жертви на заплахи или актове на насилие.

РЕСУРСИ

36. Законодателната и изпълнителната власти следва да уважават авторитета на съдебната власт и ако коментират решенията на съдиите, следва да избягват отправянето на критики, които биха подкопали независимостта или общественото доверие в съдебната власт. Законодателната и изпълнителната власт са длъжни да спазват решенията на съдиите и трябва да избягват действия, които могат да поставят под въпрос готовността им да се придържат към решенията на съдиите, с изключение на заявяването на тяхното намерение да обжалват.
37. Съдиите и съдебните органи следва да имат правото да участват активно в подготовката на законодателството относно техния статут и, по-общо, функционирането на съдебната система. Всеки проектозакон, засягащ статута на съдиите, правораздаването и други проектозаконови, които биха имали влияние върху независимостта на съдебната власт или гаранциите на гражданите за достъп до правосъдие, следва да бъдат разгледани от законодателната власт само след изслушване на мнението на компетентните органи от съдебната власт.
38. От съществено значение е съдиите да разполагат с необходимите ресурси, за да могат да изпълняват функциите си. Държавата е длъжна да осигурява на съдебната власт такива ресурси.

ОТНОШЕНИЯ С МЕДИИТЕ

39. Медиите и съдебната власт разчитат на взаимна подкрепа: както съдилищата поддържат правото на медиите да разследват и публикуват информация, медиите играят важна роля за насърчаване и поддържане на общественото уважение към съдебната система. Съдебната власт признава, че правото на обществеността да бъде информирана за съдебните решения и публичната отчетност на съдиите изисква подходящо медийно отразяване на съдебните актове и поведение. За тази цел съдебните процеси следва да бъдат прозрачни, с изключение на случаите, когато по закон се изисква поверителност.
40. Медиите трябва да зачитат и поддържат независимостта и непристрастността на съдебната система и да оценяват, че обществената

подкрепа за съдебната система и съдебните решения е необходима за функционирането ѝ и е от съществена полза за обществото.

41. Критиките на медиите към съдиите, съдебните актове и съдебните становища са подходящи, стига само медиите да нямат за цел конкретен съдия или съдии да достигнат до определено заключение.
42. Медиите следва да се въздържат от несправедливи и неверни критики към съдебната власт. Когато критика от страна на медиите към съдия или съдебно решение е несправедлива или невярна, отговор от страна на съдията е уместен. Тъй като съдията е възпрепятстван да дава публични коментари по съдебно дело, отговорите следва да бъдат дадени от говорителя на съда, асоциации на съдиите, асоциации на адвокатите и други органи външни на съдебната власт.

Изложение на Принципите на съдебната независимост от Бриуни,
приети на 14 октомври 2015 г. от Конференцията на председателите от
Централна и Източна Европа

Име

От

Г-н XHEZIAR ZAGANJORI	Албания
Г-н RAMIZ RZAYEV	Азербайджан
Г-жа MEDDZIDA KRESO	Босна и Херцеговина
Г-н BRANKO HRVATIN	Хърватия
Г-н ROMAN FIALA	Чешка република
Г-н PETER DARAK	Унгария
Г-н AVDI DINA	Косово
Г-н IVARS BICOVICS	Латвия
Г-н RIMVYDAS NORKUS	Литва
Г-жа LIDIJA NEDELKOVA	Македония
Г-жа VESNA MEDENICA	Черна гора
Г-н LECH PAPRZYCKI	Полша
Г-н PYTOR SERKOV	Руска федерация
Г-жа DANIELA SVECOVA	Словакия
Г-жа MAJA TRATNIK	Словения
Г-н YAROSLAV ROMANYUK	Украйна

Допълнителни подписи

21 юни 2016 г.
Белград, Сърбия

Име

От

Г-жа NINO GVENETADZE	Грузия
Г-н DRAGOMIR MILOJEVIC	Сърбия